

Brannvesenets tilsynsaksjon med farlig stoff 2015

Industrianlegg som forbruker brannfarlig gass

Dokumentet inneholder generell informasjon, sjekklister og utdypende veiledning til den enkelte paragraf i sjekklister.

BAKGRUNN OG HENSIKT

Kommunen, ved brannvesenet, har iht. forskrift om håndtering av farlig stoff hjemmel til å føre tilsyn med anlegg som håndterer farlig stoff. For å følge opp at kravene i forskriften overholdes, har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i samarbeid med landets brannvesener gjennomført årlige tilsynsaksjoner med farlig stoff siden 2012. Tilsynsaksjonene har vært initiert og organisert av DSB, mens brannvesenene har utført tilsynene.

Tilsynsaksjonen i 2012 ble gjennomført som et pilotprosjekt i Troms, Finnmark, Telemark og Aust-Agder med temaene «boligselskap forsynt med brannfarlig gass fra fast rørnett» og «kuldeanlegg med ammoniakk». Fra og med 2013 har tilsynsaksjonen vært landsdekkende, og i 2013 var tema for aksjonen «boligselskap forsynt med brannfarlig gass fra fast rørnett med tank». Fjorårets aksjon videreførte temaet fra 2013 og utvidet i tillegg med to nye temaer: «Boligselskap forsynt med brannfarlig gass fra distribusjonsnett» og «industrianlegg som forbruker brannfarlig gass». Det ble totalt utført 352 tilsyn fordelt på de tre tilsynsområdene under aksjonen i 2014. Rapporter og resultater fra tilsynsaksjonene finnes på www.dsb.no.

Innsatsen fra brannvesenet er viktig for å sikre at bruk av gass skjer på en mest mulig trygg måte og DSB er fornøyd med gjennomføringen av disse tilsynsaksjonene. Ved tidspunktet for fjorårets tilsynsaksjon var det registrert ca. 450 boligselskap forsynt med gass fra fast rørnett med tank i Norge. Til sammen er det i forbindelse med brannvesenets tilsynsaksjon med farlig stoff 2012-2014 utført i overkant av 400 tilsyn med disse objektene. I tillegg kommer fjorårets tilsyn med boligselskap forsynt med gass fra distribusjonsnett. De fleste boligselskap har nå hatt tilsyn fra brannvesenet, og en sammenlikning av resultatene fra 2013 og 2014 for boligselskap med fast rørnett med tank viser at resultatene for 2014 generelt er bedre enn for 2013.

Med bakgrunn i at de fleste boligselskap nå har hatt tilsyn fra brannvesenet og en forholdsvis høy andel industrianlegg med avvik på flere av sjekkpunktene i 2014 blir tema for brannvesenets tilsynsaksjon 2015 «**industrianlegg som forbruker brannfarlig gass**».

Hensikten med aksjonen er å sikre at objektene er i sikkerhetsmessig god stand, redusere sannsynligheten for uhell og ulykker samt redusere konsekvensen av en ulykke. Det er viktig å få en oversikt over etterlevelse av krav i regelverket, i tillegg til å øke bevisstheten rundt håndtering av gass. Årets tilsynsaksjon vil finne sted i **september måned** og omfatte **brannvesener i hele landet**. DSB forventer at brannvesenet vil prioritere å utføre flest mulig tilsyn i løpet av denne perioden.

Forskrift om håndtering av farlig stoff og temaveiledningen om bruk av farlig stoff, del 1, bør være godt kjent for tilsynspersonell. Disse finnes her:

<http://www.dsb.no/Global/Publikasjoner/2009/Veiledning/Generell%20veiledning.pdf>

og

<http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Farlige-stoffer/Brannfarlig-reaksjonsfarlig-og-trykksatt-stoff/Veiledninger/Temaveiledning-om-bruk-av-farlig-stoff/>.

Tilsynet hjemles i § 23 i forskrift om håndtering av farlig stoff. Reaksjonsmidlene hjemles i § 24 i samme forskrift. Sistnevnte paragraf viser til brann- og eksplosjonsvernlovens §§ 37 til 40 og § 42.

GJENNOMFØRING

Oversikt over tilsynsobjektene i eget distrikt hentes ut fra FAST – anlegg og kart. For enklest mulig å søke opp industrianlegg som forbruker brannfarlig gass i FAST velges følgende søkekriterier:

- Anleggsobjekt: Forbruksanlegg.
- Stoffgruppe: Brannfarlig gass, kategori 1 og 2.

Med industrianlegg menes produksjonsvirksomheter, bakerier, vaskerier, engroshandel, bilverksteder m.m. Se bort fra anlegg som **har gårds- og bruksnummer først i navnet** da disse tilhører privatpersoner. DSB fører tilsyn med storulykkeanlegg. Eksempelvis vil en virksomhet med 120 m³ LPG eller mer være en storulykkevirksomhet. Det fremkommer i FAST om virksomheten er en storulykkevirksomhet.

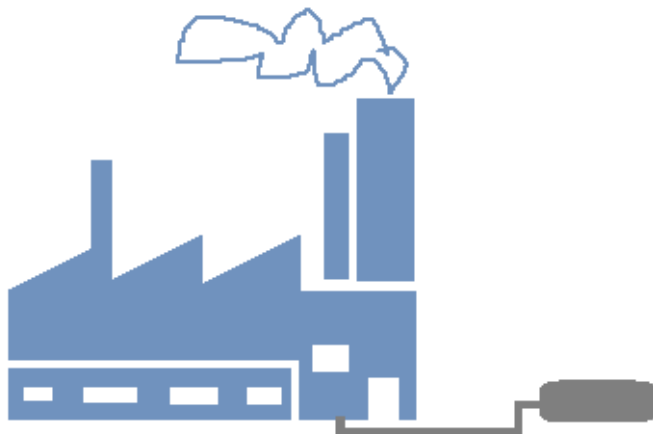
Når det gjelder utvelgelse av tilsynsobjekter foreslår DSB at det primært føres tilsyn med forbruksanlegg med brannfarlig gass tilknyttet tank med fast rørsystem. Utover dette prioriterer brannvesenet tilsynsobjekter med utgangspunkt i en risikovurdering.

DSB anbefaler at utvalgte tilsynsobjekter varsles før tilsynet gjennomføres, slik at det er mulig å fremlegge nødvendig dokumentasjon og for at rette personer skal kunne være tilstede under tilsynet. I varselbrevet bør det informeres om at virksomheten bes fremlegge dokumentasjon på risikoanalyse, situasjonsplan, beredskapsplan og instruksjoner for drift/vedlikehold/sikkerhet. Det kan tas utgangspunkt i mal for varselbrev og tilsynsrapport som finnes i «veiledning for myndighetsutøvelse av tilsyn utført av brann- og feiervesenet».

Nedenfor finnes sjekklister og utdypende veiledning til den enkelte paragraf i sjekklister. I veiledningen er det gitt eksempel på avvikstekst under hver paragraf. Avviket suppleres med kommentarer for å utdype mer eksakt hva som menes. Dersom det er flere avvik etter samme paragraf, bør det vurderes å samle avvikene i et overordnet avvik som forklares nærmere i kommentarene.

Resultatene fra tilsynene skal leveres DSB ved å besvare en spørreundersøkelse. **Tilsynsrapportene skal ikke sendes til DSB.**

Ta gjerne kontakt med DSB dersom noe i denne veiledningen er uklart, eller dersom det er andre spørsmål i forbindelse med tilsynsaksjonen 2015. Spørsmål kan rettes til Berit Svensen, Øivind B. Nilsen og Celin R. Tonheim: Telefon: 33 41 25 00 og e-post: tilsyn.farlig.stoff@dsb.no

Figur 1: Illustrasjon av industrianlegg.

SJEKKLISTE FOR INDUSTRIANLEGG SOM FORBRUKER BRANNFARLIG GASS

Merk at det er henvist til to ulike forskrifter i sjekklisten; internkontrollforskriften (IK) og forskrift om håndtering av farlig stoff (FSF). Avvik kan eventuelt hjemles i begge forskrifter.

Virksomhet:

Dato:

Tilstede fra virksomheten:

Henvvisning	Spørsmål	Kommentarer
FSF § 12	Sjekk om innmeldingen er korrekt ut fra de faktiske forhold.	
IK § 5 (pkt. 7)	Sjekk om bedriften har et HMS/IK system.	
	Sjekk om virksomheten har et avvikssystem.	
FSF § 10	Sjekk om det utføres vedlikehold/service/ettersyn på gassanlegget. Vedlikeholdet skal kunne dokumenteres, jfr. § 13.	
FSF § 9	Sjekk om det er utført systematisk tilstandskontroll av gassanlegget, § 9 annet ledd. Kontrollen skal kunne dokumenteres, jfr. § 13.	
	Sjekk om systematisk tilstandskontroll er utført av akkreditert inspeksjonsorgan eller teknisk kontrollorgan.	
FSF § 14 IK § 5 (pkt. 6)	Sjekk om det foreligger en risikoanalyse på anlegget.	
FSF § 15	Sjekk om det foreligger en situasjonsplan.	
	Sjekk om det foreligger sikkerhets- og driftsinstrukser.	
	Sjekk om det er gjennomført sikringstiltak slik at uvedkommende ikke får tilgang til anlegget.	
FSF § 19	Sjekk om det foreligger en beredskapsplan.	
	Er beredskapsplanen øvet?	
	Sjekk om beredskapsplanen er samordnet med offentlige beredskapsplaner.	

FSF § 7 IK § 5 (pkt. 2)	Sjekk om det foreligger et system for opplæring av personell.	
FSF § 5	Sjekk om anlegget er ryddig og uten unødvendig brennbart materiale der farlig stoff håndteres.	
FSF § 11	Sjekk om anlegget er tilstrekkelig skiltet og merket.	
FSF § 20	Sjekk om det er etablert et system for varsling og rapportering av uhell og ulykker til DSB.	

FSF § 12 INNMELDING AV FARLIG STOFF

Kravet om innmelding av farlig stoff var gjeldene fra 1.1.2010. Innmeldingen skal være oppdatert og vise hva som faktisk oppbevares. Det er «enhver som oppbevarer ...» som plikter å melde inn.

Innmeldingen skal til enhver tid være i henhold til faktiske forhold. Dersom ikke anlegget er meldt inn eller innmeldingen ikke er korrekt, gis det avvik. DSB kan kontaktes og bistå med innmeldingen.

Eksempel på avvikstekst:

«... har ikke meldt inn farlig stoff til DSB.»

«Innmelding av farlig stoff til DSB er ikke korrekt og må rettes opp.»

Avviket hjemles i § 12 i FSF.

IK § 5 SYSTEMATISK HELSE-, MILJØ- OG SIKKERHETSARBEID

§ 5 stiller krav til innholdet i og dokumentasjon av internkontroll.

Internkontroll krever ryddighet og et gjennomtenkt system. Dette betyr at alle som arbeider i virksomheten er kjent med hvordan internkontroll på helse-, miljø- og sikkerhetsområdet praktiseres, og tilsynsmyndighetene må kunne forstå hvordan virksomheten arbeider med HMS. Virksomheten skal kunne dokumentere at de har et avvikssystem og et HMS/IK system.

Eksempel på avvikstekst:

«Det foreligger ikke et avvikssystem.»

«Det foreligger ikke et HMS/IK system.»

Avvik hjemles i § 5 i IK.

FSF § 10 DRIFT, VEDLIKEHOLD OG OPPHØR

§ 10 omhandler krav om at anlegget skal holdes i forsvarlig stand og vedlikeholdes slik at sikkerhetsnivået opprettholdes. Vedlikeholdet skal dokumenteres. Dersom ikke vedlikehold er utført på gassanlegget, gis det avvik.

Virksomheten skal være kjent med at gassanlegget vedlikeholdes og dette skal kunne dokumenteres. I noen tilfeller er det gasselskapet som utfører vedlikeholdet. Denne ansvarsfordelingen bør i så tilfellet finnes i kontrakten mellom virksomheten og gasselskapet.

Eksempel på avvikstekst:

«... har ikke utført vedlikehold på gassanlegget.»

Avviket hjemles i § 10 i FSF.

Eksempel på avvikstekst dersom vedlikehold er gjennomført, men ikke kan dokumenteres:

«Det kan ikke dokumenteres at vedlikehold er gjennomført på gassanlegget.»

Avviket hjemles i §§ 10 og 13 i FSF.

FSF § 9 KONTROLL

Ansvar for at det utføres systematisk tilstandskontroll er i forskriften lagt på eier og bruker.

Forskriften stiller krav til at det skal gjennomføres kontroll av gassanlegget før det tas i bruk. Denne ferdigkontrollen skal dokumenteres. Ferdigkontrollen er viktig, men på et anlegg som har vært i drift en tid, er det viktigste at gassanlegget er vedlikeholdt og at det er utføres systematisk tilstandskontroll av anlegget.

Når anlegget er i drift er det et krav om at det skal gjennomføres systematisk tilstandskontroll av anlegget. Systematisk tilstandskontroll skal utføres av uavhengig kontrollør, se farlig stoff forskriften første ledd punkt c). For mer informasjon om uavhengig kontroll og oversikt over uavhengige kontrollører, se:

<http://www.dsb.no/no/Ansvarsomrader/Farlige-stoffer/Brannfarlig-reaksjonsfarlig-og-trykksatt-stoff/Prekvalifiserte-virksomheter/>

Systematisk tilstandskontroll er i temaveiledning om bruk av farlig stoff, del 1, anbefalt utført hvert annet år. Anbefalte kontrollintervaller bør for øvrig justeres i forhold til driftstid, bruksmønster, omgivelser og driftserfaringer, se 9.6.1 i temaveiledningen. **DSB gjør oppmerksom på at kontrollintervallene vurderes endret i revidert forskrift og temaveiledning.**

Dersom det ikke er utført systematisk tilstandskontroll av anlegget, bør det settes en kort, men rimelig tidsfrist.

Eksempel på avvikstekst hvis ikke uavhengig kontrollør har utført systematisk tilstandskontroll av anlegget:

«Det har ikke blitt utført systematisk tilstandskontroll på anlegget.»

«Tilstandskontrollen er ikke utført av en uavhengig kontrollør.»

Avviket hjemles i § 9 i FSF.

FSF § 14/IK § 5 RISIKO OG RISIKOVURDERING

Det skal foreligge en risikovurdering på gassanlegget. Risikovurderingen gjennomføres i forbindelse med etablering av ny virksomhet og ved endringer i eksisterende virksomhet. Denne må tilpasses anleggets kompleksitet og må som et minimum inneholde sannsynlighet og konsekvenser av hendelser tilpasset lokale forhold og eventuelle risikoreduserende tiltak. Noen virksomheter vil utarbeide grundige analyser av risiko, mens andre kan nøye seg med en enkel dokumentasjon. Sikkerheten med hensyn til tredjeperson er vesentlig.

Dersom risikovurderingen ikke foreligger ved tilsyn, gis det avvik.

Eksempel på avvikstekst:

«Det foreligger ingen risikoanalyse på anlegget.»

Avviket hjemles i § 14 i FSF og § 5 i IK.

FSF § 15 FOREBYGGENDE SIKKERHETSTILTAK

Det skal foreligge en situasjonsplan med oversikt over bruk av areal. Planen skal vise adkomstveier, internt trafikkmønster, inngjerding, plassering av tank og evt. fordamperanlegg, områdeklassifisering, samt forhold som kan ha betydning for sikker håndtering av farlig stoff. Den skal være datert og oppdatert til dagens situasjon.

Forskriften sier at det skal gjennomføres sikringstiltak for å hindre at personer utfører handlinger på utstyr og anlegg med farlig stoff som kan sette liv og helse i fare.

Det skal foreligge sikkerhets- og driftsinstrukser. Dette kan for eksempel være instruks for fylling av tank, periodisk kontroll, drift og vedlikehold.

Eksempel på avvikstekst:

«... har ikke ivaretatt de forebyggende sikkerhetstiltak på en tilfredsstillende måte når det gjelder...»
Avviket hjemles i § 15 i FSF.

FSF § 19 BEREDSKAPSPLANER

Forskriften krever at virksomheter skal utarbeide beredskapsplan og etablere tilstrekkelig beredskap. Beredskapen må tilpasses den enkelte virksomheten og øves.

Forskriftens § 19, 2. ledd sier at beredskapen skal samordnes med offentlig beredskap. Kompleksiteten på anlegget er avgjørende for graden av samordning. For enkle anlegg er innmeldingen tilstrekkelig samordning. For mer komplekse anlegg er det viktig med et godt samarbeid med lokal brannmyndighet.

Eksempel på avvikstekst:

«... har ikke utarbeidet beredskapsplan.»
«... har ikke øvet beredskapsplanen.»
«... har ikke samordnet beredskapen tilstrekkelig med lokal brannmyndighet.»

FSF § 7/IK § 5 KOMPETANSE

Hensikten er å sikre at den som utfører arbeid knyttet til farlig stoff, skal ha tilstrekkelig kompetanse slik at man unngår uhell. Dette kravet henger sammen med internkontrollforskriften § 5.

Virksomheten skal påse at de ansatte har fått nødvendig opplæring. Slik opplæring kan for eksempel være gjennomgang av driftsprosedyrer, de farlige stoffenes egenskaper, evakueringsplan med mer.

Eksempel på avvikstekst:

«Det er ikke system for opplæring av ansatte i forbindelse med håndtering av farlig stoff.»

FSF § 5 KRAV TIL AKTSOMHET

Når det gjelder brannfarlige stoffer som LPG, er det viktig å sjekke at anlegget er ryddig og uten unødvendig brennbart materiale der farlig stoff håndteres.

Eksempel på avvikstekst:

«Krav til aktsomhet er ikke ivaretatt når det gjelder håndtering av farlig stoff.»

FSF § 11 SKILTING OG MERKING

Kravet i forskriften er at det skal settes opp skilt som er lett synlig, på passende steder og i tilstrekkelig antall der farlig stoff håndteres. Skiltingen skal opplyse om faren for brann- og eksplosjon, eventuelt gass under trykk og forbud mot røyking og bruk av åpen ild. Utstyr og rørsystemer skal også ha formålstjenelig og varig identifikasjon.

Rørsystem som er tilknyttet LPG-tanken og transporterer gass skal merkes slik at strømningsretningen og type medium i rørsystemet fremgår tydelig.

Eksempel på skilt og symboler fremkommer i vedlegg 12 i temaveiledningen. Se evt. forskrift 6. oktober 1994 om sikkerhetsskilting og signalgivning på arbeidsplassen.

Eksempel på avvikstekst:

«Gassanlegget er ikke tilstrekkelig skiltet og merket.»

Avviket hjemles i § 11 i FSF.

FSF § 20 VARSLING OG RAPPORTERING AV UHELL OG ULYKKER

Virksomheten skal umiddelbart varsle DSB om større ulykker i forbindelse med håndtering av farlig stoff og tilhørende utstyr og anlegg. Virksomheten skal etablere et system for registrering av uhell, ulykker og tilløp til slike i forbindelse med håndtering av farlig stoff og tilhørende utstyr og anlegg.

Eksempel på avvikstekst:

«Virksomheten har ikke etablert et system for varsling av uhell og ulykker til DSB.»

Avviket hjemles i § 20 i FSF.

FSF §§ 23 OG 24 TILSYN OG REAKSJONSMIDLER

Tilsynet hjemles i § 23 i forskrift av 8. juni 2009 nr. 602 om håndtering av farlig stoff.

Avvik hjemles i rett paragraf i forskrift om håndtering av farlig stoff.

Reaksjonsmidler fremkommer i § 24 i forskrift om håndtering av farlig stoff som viser til lov av 14. juni 2002 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og brannvesenets redningsoppgaver §§ 37 – 40 og § 42 og er de samme som benyttes ved tilsyn etter bl.a. forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn.

Brannvesenet har nødvendige virkemidler til å få gjennomført kravene i forskriften.